

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКІВ УКРАЇНИ

Коковіхіна О.О.,
канд. економ. наук, доцент

Рузметова І.Г.,
магістр
Український державний університет залізничного транспорту (м. Харків)

Економічний розвиток і зростання для будь-якої держави завжди були пріоритетом загальної економічної політики, виступаючи невід'ємним атрибутом незалежності країни. В свою чергу, банки і банківська система в розвинутих країнах, як правило, мають випереджальний поступ розвитку і суттєвий вплив на економічні процеси [1].

У нових обставинах воєнного часу, банківська система України отримала різкий системний шок та нові виклики. В умовах нечуваного руйнування економіки і соціальних потрясінь необхідно зберегти фінансову стабільність в країні та, при цьому, забезпечити більш-менш задовільне фінансування потреб економіки. На тлі існуючих обставин, 2 червня 2022 р. НБУ було прийнято відчутно кардинальне рішення про різке збільшення облікової ставки у 2,5 рази, з 9% до 25%, яке викликало неоднозначні судження, проте однозначно стало ще одним шоком для економіки.

Для оцінки особливостей формування кредитного портфеля банків України проведемо дослідження динаміки кількості діючих банків України протягом 2019-2021 рр. (таблиця 1).

Таблиця 1 – Динаміки кількості діючих банків України за 2019-2021 рр.

Показники	Роки			Відхилення 2021 / 2019 рр.	
	2019	2020	2021	Абс. відх.	Відн. відх., %
Кількість діючих банків, одиниць	75	73	71	-4	-5,33
Кількість банків з іноземним капіталом, одиниць	35	33	33	-2	-5,71
Частка банків з іноземним капіталом, %	46,7	45,2	46,5	-0,20	-42,83

Як видно з даних таблиці 1 упродовж 2019-2021 рр. відбулося скорочення кількості діючих банків України на 4 банки. Разом з тим спостерігаємо зменшення кількості банків з іноземним капіталом на 2 банки та скорочення частки банків з іноземним капіталом на 0,20%.

Очікується, що повномасштабна війна призведе до значного погіршення платоспроможності позичальників, а отже, до зростання втрат від кредитного ризику та показників NPL. Робота над проблемними кредитами, що виникли під час нинішньої кризи, продовжиться після завершення її глибокої фази. Зокрема, банки повинні будуть оновити свої стратегії скорочення проблемних кредитів після припинення або скасування воєнного стану. НБУ очікує, що банки втратять щонайменше 20% свого кредитного портфеля внаслідок кризи. І банки використовуватимуть свій капітал для покриття цих збитків. Запас капіталу перед початком повномасштабної війни в Україні значно перевищив мінімально необхідний рівень, тож українські банки мають високий запас міцності.

Таким чином, у червні 2021 року рівень проблемних кредитів (NPL) в українських банках зменшився до 37,2%, тоді як на початку 2020 року прострочення платежів більш ніж на 90 днів фіксувалося за кожним другим кредитом. Стратегія Нацбанку передбачає, що через три роки рівень проблемних позик у банківській системі не перевищуватиме 10%. Міжнародний валютний фонд класифікує NPL як кредити, за якими виплата відсотків та основної суми боргу прострочена на 90 і більше днів. Повномасштабне військове вторгнення Росії в Україну повернуло назад поступове зниження частки проблемних кредитів (NPL), яке тривало з 2018 року. У січні-лютому 2022 року показники проблемних кредитів у банківській системі зменшилися з 27,2% до 26,7%. У березні-травні 2022 року частка NPL майже не змінилася, зокрема через регуляторні послаблення у сфері оцінки кредитного ризику. Проте глибока економічна криза призведе до погіршення якості кредитного портфеля банків. Починаючи з червня 2022 року, банки почали поступово визнавати проблемні кредити.

Основною векторною зміною у діяльності банків України, ще від часів виходу з банківської кризи 2014-2015 рр., є скорочення кредитування та нарощення портфеля цінних паперів (таблиця 2).

Показник	Станом на 01.01.					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
1	2	3	4	5	6	7
Активи банків, млн грн	1571411	1737271	1839958	1910614	1981594	2205915
Кредитний портфель банків, млн грн	1009768	1005923	1042798	1118618	1033539	963664
Цінні папери, млн грн	201520	332273	425790	480608	538943	791345
Абсолютний приріст активів банків, млн грн	50594,32	165860,54	102686,14	70656	70980	224321

Продовження Таблиці 2

Відносний приріст активів банків, %	3,33%	10,55%	5,91%	3,84%	3,72%	11,32%
Абсолютний приріст кред. портфелю, млн грн	3410	-3845	36875	75820	-85079	-69875
Відносний приріст кредитного портфелю, %	0,34%	-0,38%	3,67%	7,27%	-7,61%	-6,76%
Абсолютний приріст цінних паперів, млн грн	32592	130753	93517	54818	58335	252402
Відносний приріст цінних паперів, %	19,29%	64,88%	28,14%	12,87 %	12,14 %	46,83%
Питома вага кредитного портфелю в активах, %	64,3%	57,9%	56,7%	58,5%	52,2%	43,7%
Питома вага цінних паперів в активах, %	12,8%	19,1%	23,1%	25,2%	27,2%	35,9%

Наведені у таблиці 2 дані свідчать про постійне зменшення обсягів кредитного портфеля банків, а також його питомої ваги у структурі активів з 64,3 % у 2015 році аж до 43,7 % у 2020 році. Натомість питома вага цінних паперів в активах банків постійно зростала – з 12,8 % у 2015 р. до 35,9 % у 2020 р. Це пояснюється кількома основними чинниками:

- зниження кредитної пропозиції від банків, через високий рівень кредитування господарюючих суб'єктів;
- необхідність покращення якості кредитного портфелю банків і активів у цілому та зниження витрат на формування резервів в цілях стабілізації діяльності і підвищення фінансової стійкості;
- необхідність нарощення власного капіталу та покращення його структури на вимоги НБУ та в цілях виконання регуляторних вимог у цілому;
- особливості регуляторної політики НБУ у період виходу і після кризи 2014-2015 рр., що спрямована на таргет інфляції і підвищення фінансової стійкості банківської системи, в тому числі використання ОВДП в інструментах регулювання банківської ліквідності.

У результаті зазначених у таблиці 2 змін, банкам вдавалося краще управляти ліквідністю і нарощувати дохідну базу, знижуючи ризики, що сприяло загальній стабілізації на банківському ринку. Водночас, економіка України не отримувала достатньо кредитів, що не сприяло її зростанню. Отже, якщо прослідкувати реальний вплив (кореляцію) основних макроекономічних показників і показників розвитку банківського сектору, то загалом, стан банківської системи

України можна оцінити як контпродуктивний, а вплив скоріше недостатній ніж значний.

З цього виходить, що всі нормативи ліквідності по банківській системі України за аналізований період значно перевищують мінімально допустимі значення, встановлені Нацбанком України, а, отже, спостерігається надлишкова ліквідність по банківській системі.

Отже. Можемо зробити висновок, що дослідження сучасної банківської системи дуже важливо для характеристики кредитної діяльності як для самої банківської системи, так і для економіки України, оскільки це складне і багатогранне питання, є пріоритетним методом, вирішення якого має включати створення альтернативи для оцінки ефективності управління кредитною діяльністю банку, з метою враховувати не тільки прибутковість, але й фактичний рівень ризику кредитної системи.

Список літератури

1. Журнал « Наукові інновації та передові технології» № 6(8) 2022 (Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»), 408 ст.
2. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index> (дата звернення: 09.11.2022).